

بررسی تطبیقی مقررات شکلی حاکم بر دعاوی ورشکستگی بین‌المللی در قانون نمونه آنسیترال و لایحه جدید قانون تجارت ایران

دکتر راحله سید مرتضی حسینی^۱

میلاذ سلطانی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۵/۳/۵

تاریخ دریافت: ۹۴/۲/۲۴

چکیده

در عصر حاضر که فعالان تجاری فعالیت‌های خود را فراتر از مرزهای یک کشور توسعه داده‌اند، در صورت ورشکستگی این اشخاص با دعاوی مختلفی در عرصه‌ی بین‌المللی مواجه خواهیم شد. این نوع ورشکستگی که نمونه‌ی بارز ورشکستگی فرامرزی یا بین‌المللی است، نیازمند حاکمیت یک نظام حقوقی جامع و کارآمد است. به منظور تأمین چنین ساختاری، کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال)* در سال ۱۹۹۷، قانون نمونه در خصوص ورشکستگی فرامرزی را تصویب نمود.

دولت ایران تا کنون قانون نمونه آنسیترال را تصویب نکرده است، با این وجود، لایحه‌ی جدید قانون تجارت ایران با اختصاص یک بخش به ورشکستگی بین‌المللی، از رهیافت‌های این قانون تبعیت نموده است. در این خصوص هر چند اعمال قواعد ورشکستگی فرامرزی در لایحه، مشروط به اقدام متقابل از سوی دولت‌ها شده است و در برخی موارد نیز با سکوت و یا عدول از برخی مقررات قانون نمونه مواجه هستیم، اما در بسیاری از زمینه‌ها قواعدی مشابه با قانون نمونه پیش‌بینی شده است. بر این اساس هدف از نوشتار حاضر، تبیین و تشریح این مقررات در پرتو بررسی تطبیقی با قانون نمونه آنسیترال است. در انجام این پژوهش با استناد به منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است.

واژگان کلیدی: بستانکار خارجی، رسیدگی خارجی، محاکم داخلی، نماینده خارجی، همکاری قضایی.

Rahilhosseiny@gmail.com

^۱. استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول)

^۲. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی

مقدمه

رسیدگی به دعاوی ورشکستگی از جمله اداره‌ی اموال ورشکسته و حفظ حقوق بستانکاران در ورشکستگی‌های بین‌المللی، که بدهکار ورشکسته در بیش از یک کشور دارای اموال بوده و یا محل اقامت بستانکاران متفاوت است، مشکلات و پیچیدگی‌هایی را به همراه دارد که تنها از طریق ایجاد نظامی موثر و کارآمد قابل حل خواهد بود. (Fletcher, Anderson, 2001, 257)

در این نوع ورشکستگی، کلیه‌ی اموال بدهکار در کشورهای مختلف می‌بایست مشمول رسیدگی قرار گرفته و این اموال از طریق همکاری قضایی میان کشورهایی که اموال بدهکار در آن واقع شده است در اختیار دادگاه رسیدگی کننده قرار گیرد. از این منظر ایجاد فرآیندی که محصول آن هدایت دولتها در اتخاذ مواضع هماهنگ و تقویت همکاری میان آنها باشد، ضرورتی است که قانون نمونه آنسیترال در خصوص ورشکستگی فرامرزی به آن پاسخ داده است. (Chan Ho, 2009, 670) به منظور فهم دقیق اهداف و اصول مندرج در این قانون و رفع ابهامات ناشی از آن، «راهنمای تصویب سند»^{*} به عنوان راهنمای اجرای این قانون از سوی آنسیترال منتشر شد. مجمع عمومی سازمان ملل به دولتها توصیه کرده است، با انعکاس مقررات این قانون در قوانین ملی‌شان، مواضع خود در رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی را هماهنگ نمایند. (General Assembly Resolution, Rep. A/52/649, 15 December 1997) در نظام حقوقی ایران تا قبل از تصویب لایحه جدید قانون تجارت ایران، قواعد خاصی به مسئله‌ی ورشکستگی بین‌المللی اختصاص نیافته بود و تنها برخی مقررات پراکنده در قوانین مختلف در خصوص تعیین دادگاه صلاحیت دار، قانون حاکم و شناسایی احکام اعمال می‌شد.^۱ در لایحه جدید ضمن اختصاص بخشی به ورشکستگی بین‌المللی، تلاش شده است تا رویکردی هماهنگ با قانون نمونه آنسیترال اتخاذ شود. با توجه به اینکه در آینده‌ای نزدیک بسیاری از قواعد و مقررات قانون نمونه آنسیترال در چارچوب لایحه جدید قانون تجارت وارد نظام حقوقی ما خواهد شد و با عنایت به نکات و ابهامات ناشی از آن، نوشتار حاضر به دنبال آن است تا از طریق تبیین و تشریح مقررات حاکم بر رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی در قانون نمونه و تطبیق موارد مرتبط با این موضوع در لایحه جدید قانون تجارت ایران، نسبت به رفع ابهامات موجود در این زمینه اقدام نماید. بر این اساس، ضمن بررسی

* Guide to Enactment

^۱ از جمله این موارد می‌توان به مواد ۹، ۹۶۶، ۹۷۱، ۹۷۲ و ۹۷۵ قانون مدنی و مواد ۲۱ و ۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی، مواد ۵۲۴ و ۵۲۵ قانون تجارت، ماده ۹ قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی و ماده ۲۶ آیین نامه آن و مواد ۱۶۹ و ۱۷۱ قانون اجرای احکام مدنی اشاره نمود.

قلمرو اعمال قانون نمونه آنسیترال و لایحه ی جدید قانون تجارت ایران، مقررات حاکم بر رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی از جمله حق دسترسی بستانکاران و نمایندگان خارجی به محاکم داخلی، شناسایی رسیدگی خارجی و آثار آن، امکان رسیدگی همزمان داخلی و خارجی، ترتیبات حمایتی پیش از شناسایی رسیدگی خارجی و در نهایت همکاری قضایی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱. کلیات

قانون نمونه آنسیترال در خصوص ورشکستگی فرامرزی در برگرفته‌ی قواعد شکلی است. در چارچوب اصل قانونی بودن مقررات شکلی، مقررات مرتبط با ورشکستگی بین‌المللی به تبعیت از قانون نمونه در بخشی از لایحه جدید قانون تجارت ایران انعکاس یافته است. به منظور تعیین کارکرد اجرایی این قواعد، در این مبحث به تبیین قلمرو اعمال این مقررات در قانون نمونه و لایحه‌ی جدید تجارت پرداخته خواهد شد.

۱-۱- قلمرو اعمال قانون نمونه آنسیترال و لایحه‌ی جدید قانون تجارت ایران

رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی در قانون نمونه آنسیترال و به تبع آن لایحه‌ی جدید تجارت ایران، رسیدگی با هدف ترمیم و بازسازی و یا رسیدگی به منظور تصفیه‌ی اموال و امور بدهکار را شامل می‌شود. در این رابطه تفاوتی میان اشخاص حقیقی و حقوقی وجود ندارد. (مرادی، ۲۵۸:۱۳۸۹) به موجب بند الف ماده ۱ قانون نمونه، قلمرو اعمال قانون نمونه، به دعاوی خارجی و نماینده‌ی خارجی محدود است. در دعاوی خارجی تاکید بر همکاری و شناسایی دعوا و احکام خارجی است و در خصوص نماینده‌ی خارجی تمرکز بر حق دسترسی به محاکم داخلی است. (UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment and)

(Interpretation, 2014, 38, para. 62

بر مبنای بند د ماده ۱ قانون نمونه، ذینفع بودن طلبکاران یا سایر اشخاص نسبت به درخواست شروع یا شرکت در یک رسیدگی در یک کشور خارجی از دیگر موارد قابلیت اعمال این قانون است. با توجه به اهداف مندرج در قانون نمونه، کلیه اشخاص ذینفع حتی خود بدهکار مشمول این بند می‌گردند. (Ibid, p. 32) بنابراین قلمرو اعمال قانون نمونه‌ی کلی بوده و به تمامی دعاوی ورشکستگی بین‌المللی در ارتباط با یک شخص که اموال و امور وی تحت صلاحیت یک دادگاه خارجی قرار دارد و نسبت به رسیدگی‌های همزمان داخلی و خارجی قابل تسری است. (سربازیان، صادقی، ۱۳۹۳، ۱۳۰) در این رابطه قلمرو اعمال مقررات ورشکستگی بین‌المللی در لایحه‌ی جدید

تجارت ایران، به عمل متقابل و یا وجود معاهدات دو یا چند جانبه میان دولت ایران و سایر دولتها مشروط می‌باشد. در غیر از موارد مذکور در این ماده، بر مبنای ماده ۱۱۵۲ لایحه، قانون اجرای احکام مدنی در مورد شناسایی رسیدگی‌های خارجی در ورشکستگی بین‌الملل قابل اعمال خواهد بود. همچنین به موجب ماده ۱۱۵۵ لایحه، تعیین صلاحیت دادگاه‌های ایران برای رسیدگی به دعوی ورشکستگی بین‌المللی مطابق با قانون آیین دادرسی مدنی است. مستفاد از مواد ۲۱ و ۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی، دادگاه‌های ایران نسبت به کلیه اموال بدهکار حتی اینکه در خارج از قلمرو ایران واقع شده باشند صلاحیت رسیدگی دارند. این صلاحیت در رسیدگی به دعوی مرتبط با شرکت‌های تجاری متوقف و ورشکسته‌ای که تنها در داخل ایران شعبه دارند، انحصاری است. لازمه‌ی اعمال صلاحیت نسبت به کلیه‌ی دعوی ورشکستگی که در ایران مطرح می‌شود، همکاری بین مراجع ایرانی و خارجی محل استقرار اموال می‌باشد. (همان، ۱۵۴)

۱-۲- استثنائات وارد بر قلمرو اعمال در قانون نمونه آنسیترال و لایحه‌ی جدید قانون تجارت ایران

بر مبنای ماده‌ی ۶ قانون نمونه، هیچ مقرره‌ای در این قانون مانع از آن نیست که دادگاه از اقدام به موجب قانون نمونه امتناع ورزد، مگر اینکه آن اقدام «آشکارا» مغایر با نظم عمومی این کشور باشد. قانون نمونه تعریفی از نظم عمومی ارائه نمی‌دهد تا هر دولتی با توجه به قوانین داخلی خود از امکان استناد به نظم عمومی برخوردار باشد. (Sandeep, Guihot, 2015, 1282) بر اساس راهنمای تصویب سند، استفاده از واژه «آشکارا» در عبارت «آشکارا مغایر با نظم عمومی نباشد» در ماده ۶ بیانگر آن است که در چارچوب قانون نمونه، در موارد استناد به نظم عمومی اصل تفسیر مضیق حاکم می‌باشد.^۱ (Guide to Enactment of UNCITRAL Model Law on Cross-Border)
 در راهنمای تصویب سند به این نکته تأکید شده است که در صورت عدم تفسیر مضیق از نظم عمومی، همکاری‌های بین‌المللی محقق نخواهد شد. (Ibid, para.103) بنابراین تنها در موارد نقض اصول اساسی قانون نمونه، نظم عمومی می‌تواند به عنوان مانعی بر اجرای این قانون ظاهر شود. در لایحه‌ی جدید تجارت ایران، استناد به نظم عمومی به عنوان مانعی مهم بر قابلیت اعمال مقررات ورشکستگی بین‌المللی و به تبع آن عدم پذیرش دعوی نمایندگان خارجی و عدم شناسایی رسیدگی‌های خارجی است. البته تأثیر آن درخصوص بستانکاران خارجی محدودتر است؛ چرا که به موجب ماده ۱۱۶۴ لایحه، بستانکاران خارجی در

¹ For More Information See: United State Bankrutcy Court, Re Metcalfe & Mansfield Alt. Inv., 421 B.R. 685, 697 (Bankr. S.D.N.Y.2010)

مورد شروع یا شرکت در دعوا از همان حقوقی برخوردارند که بستانکاران داخلی از آن برخوردارند.

از دیگر استثنائات وارد بر قلمرو اعمال قانون نمونه، تعارض این قانون با تعهدات بین‌المللی یک کشور است. در این رابطه به موجب ماده ۳ قانون نمونه، هرگاه قانون حاضر با یکی از تعهدات دولت که ناشی از هر معاهده یا شکل دیگری از توافق که این دولت همراه با دولت یا دولت‌های دیگر طرف آن است، تعارض پیدا کند، الزامات آن معاهده یا توافق حاکم خواهد بود. بر مبنای راهنمای تصویب سند، رهیافت مندرج در این ماده مبتنی بر اصل اولویت تعهدات بین‌المللی دولتها بر حقوق داخلی آنهاست. (Ibid, para, 76) بر این اساس می‌توان از اعمال مواد مغایر با تعهدات بین‌المللی یک دولت خودداری کرد و یا این مقررات را با تعهدات بین‌المللی آن دولت تطبیق داده و پس از اصلاحات لازم اعمال نمود. لایحه‌ی جدید تجارت ایران نیز به تبعیت از قانون نمونه در ماده ۱۱۵۴ خود همین رهیافت را اتخاذ کرده است. طبق بند ۲ ماده ۱ قانون نمونه، اشخاص حقوقی خاص نظیر بانک‌ها و موسسات بیمه که نظام ویژه‌ای بر ورشکستگی آنها حاکم است از قلمرو شمول قانون مستثنی می‌باشند. البته این به معنای عدم امکان استناد به قواعد کلی مندرج در قانون نمونه نمی‌باشد. علت مستثنی کردن اشخاصی همانند بانکها یا شرکتهای بیمه از شمول قانون نمونه این است که ورشکسته شدن چنین اشخاصی، منافع افراد زیادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین رسیدگی به ورشکستگی این اشخاص مستلزم انجام اقداماتی فوری است. از این رو در بسیاری از کشورها، رسیدگی به ورشکستگی این اشخاص تابع نظام خاصی است.^۱ (UNCITRAL Model Law, 2014, paras.56, 36) البته برخی از کشورها مانند ایران، در کنار این رهیافت‌های ویژه، از قواعد عام ورشکستگی نیز تبعیت می‌کنند. (باقری، توسلی ۱۳۹۲، ۱۱۳) به موجب ماده ۱۱۵۲ لایحه جدید تجارت، مقررات ورشکستگی بین‌المللی در مورد رسیدگی‌های خارجی مرتبط با ورشکستگی بانکها و شرکت‌های بیمه، قابل اعمال نمی‌باشد.

^۱ در کنوانسیون "دادرسی ورشکستگی اروپا" که در حکم قانون کشورهای عضو بوده و بدون هیچگونه تغییر و یا اصلاحی از سوی آنها لازم الاجراست، با وجود مستثنی نمودن دعاوی ورشکستگی بانکها، موسسات اعتباری و شرکتهای بیمه از شمول کنوانسیون، کلیه اقدامات ارادی و غیر ارادی لازم در خصوص ورشکستگی بدهکار و آثار قانونی توقف بدهکار مشمول این کنوانسیون می‌گردد. See: European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy, European Treaty Series - No. 136, Council of Europe, Istanbul, 5.VI.1990, Article 1, paragraph

۲. حق دسترسی به محاکم داخلی در قانون نمونه آنسیترال و لایحه جدید قانون تجارت ایران یکی از ویژگی‌های بارز قانون نمونه، توجه به جنبه‌ی بین‌المللی دعاوی ورشکستگی است. بر این اساس علی‌رغم محدودیت قانونی برخی از کشورها، قانون نمونه بر حق دسترسی بستانکاران و نمایندگان خارجی به محاکم داخلی تاکید می‌کند. (Bernstein and others, 2013, 2) در لایحه‌ی جدید نیز اهمیت این بحث مورد توجه قانونگذار قرار گرفته است؛ به نحوی که در باب ورشکستگی بین‌المللی، یک فصل مشخص به «دسترسی بستانکاران و نمایندگان خارجی به دادگاه‌های داخلی» اختصاص پیدا کرده است.

۲-۱- حق دسترسی بستانکاران خارجی به محاکم داخلی

قانون نمونه در ماده ۱۳ خود با تبعیت از اصل تساوی بستانکاران، بر حق بستانکاران خارجی برای درخواست شروع و یا شرکت در رسیدگی داخلی تاکید کرده است. (Pottow, 2005, 962) بر این اساس بستانکاران خارجی نسبت به شروع یا شرکت در رسیدگی، به موجب قوانین ورشکستگی کشوری که قانون نمونه آنسیترال را تصویب کرده است، دارای همان حقوقی هستند که بستانکاران داخلی در این کشورها از آن برخوردارند. در این رابطه بر مبنای ماده ۱۱۶۴ لایحه‌ی جدید تجارت نیز بستانکاران خارجی دارای همان حقوقی هستند که بستانکاران داخلی از آنها برخوردارند و می‌توانند در چارچوب قانون داخلی ایران اقدام به طرح دعوی نمایند.

۲-۲- حق دسترسی نماینده خارجی به محاکم داخلی

منظور از نماینده‌ی خارجی طبق بند ۴ ماده ۲ قانون نمونه، یک شخص یا نهاد از جمله شخص منصوب شده بر مبنایی موقت است که در یک رسیدگی خارجی مجاز به بازسازی یا تصفیه‌ی اموال یا اداره‌ی امور ورشکسته بوده و یا به عنوان نماینده‌ی آن رسیدگی خارجی اقدام می‌نماید. اگرچه نماینده خارجی از حق مراجعه مستقیم به محاکم داخلی برخوردار است، اما در رویکرد کلی این قانون، شناسایی نماینده خارجی از سوی دادگاه ضروری نیست. (Guide to Enactment, 2004, paras.86, 108) ماده ۹ قانون نمونه، امکان مراجعه مستقیم نماینده خارجی به دادگاه‌های داخلی را پیش‌بینی کرده است. شناسایی حق نماینده خارجی در دسترسی به محاکم داخلی - به طور مستقل از بستانکاران - به منظور تاثیر بر قانون کشورهای است که در قوانین خود چنین حقی را برای نماینده‌ی خارجی پیش‌بینی نکرده‌اند. (Sandeep, Guihot, 2015, 1279) ماده ۱۲ قانون نمونه به «مشارکت»* نماینده‌ی خارجی در رسیدگی و ماده ۲۴ به «مداخله»* نماینده‌ی خارجی اشاره کرده

* participation

* intervene

است. از این رو علاوه بر امکان «شرکت» نماینده‌ی خارجی در رسیدگی داخلی به منظور ایفای وظایف نمایندگی خود، وی می‌تواند در یک رسیدگی فردی که شخص بدهکار طرف آن است وارد شده و موضعی له یا علیه بدهکار اتخاذ نماید. (Guide to Enactment, 2004, paras.169,) (172) علی‌رغم تأکید ماده ۱۲ قانون نمونه مبنی بر لزوم شناسایی رسیدگی خارجی به عنوان پیش شرط استحقاق نماینده‌ی خارجی برای طرح دعوا، راهنمای تصویب سند، حق درخواست شروع رسیدگی ورشکستگی از سوی نماینده یک رسیدگی خارجی را مشروط به شناسایی مقدم آن رسیدگی خارجی نمی‌داند. بر این اساس حق نماینده‌ی خارجی برای شروع رسیدگی تنها منوط به شرکت وی در رسیدگی قضایی است. این امتیاز موجب می‌شود تا نماینده‌ی خارجی از اهلیت تقدیم دادخواست یا درخواست در خصوص حفاظت، نقد کردن یا تقسیم اموال بدهکار یا درخواست همکاری با رسیدگی خارجی برخوردار گردد. (UNCITRAL Model Law,) (2014, para.100, 51) البته این امتیاز به منزله‌ی اختیار نماینده‌ی خارجی نسبت به هر درخواستی نبوده و تأثیری بر مقررات ورشکستگی کشور تصویب‌کننده مبنی بر رد درخواست نماینده خارجی ندارد. حیظه‌ی اختیار قابل اعمال از سوی نماینده‌ی ورشکسته در خارج نیز به دادگاه خارجی و قانون خارجی قابل اعمال بستگی دارد. مستفاد از ماده ۱۱ قانون نمونه، طرح دعاوی ورشکستگی بین‌المللی و یا ورود به دعاوی مطروحه از سوی نماینده و یا بستانکاران خارجی طبق قوانین داخلی دولت پذیرنده خواهد بود. از این رو نماینده‌ی خارجی ملزم به رعایت شرایطی از جمله مقررات مرتبط با صلاحیت دادگاهها وفق ماده ۴ و ضمیمه نمودن گواهی انتصاب خود به درخواست شناسایی و سایر تشریفات رسیدگی می‌باشد. با توجه به مباحث فوق، هر نماینده‌ی داخلی که در کشور دیگر به عنوان نماینده‌ی خارجی شناسایی می‌شود، دارای تمام اختیاراتی است که در قانون نمونه به نماینده‌ی خارجی اعطا می‌شود. براساس ماده ۵ قانون نمونه، نماینده‌ی داخلی (به عنوان مثال مدیر تصفیه‌ی داخلی) مجاز به شرکت در رسیدگی در یک کشور خارجی مطابق با شرایط قابل اعمال قانون خارجی خواهد بود. بنابر این برای امکان درخواست صدور قرار تأمین در سایر کشورها از سوی نماینده‌ی داخلی یک کشور، نیازی به گرفتن مجوز خاص از دادگاه داخلی نمی‌باشد.

لایحه‌ی جدید تجارت ایران ضمن شناسایی ماهیت حقوقی نماینده‌ی خارجی، در تعریف این نماینده در بند ۴ ماده ۱۱۵۳ از قانون نمونه تبعیت کرده است. البته این تعریف در قانون نمونه موسع‌تر بوده و اعم از «شخص یا نهاد» می‌باشد. درحالی که در لایحه‌ی تجارت تنها به «شخص» اشاره شده است. بر اساس مواد ۱۱۶۱ و ۱۱۶۲ لایحه‌ی جدید، نماینده‌ی خارجی از حق مراجعه

مستقیم به دادگاه‌های ایران و اقامه دعوی ورشکستگی طبق قوانین داخلی ایران برخوردار است. همچنین به موجب ماده ۱۱۶۳ در صورت شناسایی رسیدگی خارجی، نماینده‌ی خارجی می‌تواند در دعوی ورشکستگی بدهکار ذی‌ربط که به موجب مقررات ورشکستگی بین‌المللی در دادگاه داخلی در حال رسیدگی است شرکت کند. نکته‌ای که باید به آن توجه داشت این است که هم در قانون نمونه و هم در لایحه، حق نماینده‌ی خارجی در دسترسی به محاکم داخلی محدودتر از بستانکاران خارجی است. زیرا علی‌رغم اینکه به بستانکاران خارجی، حقوقی مساوی با بستانکاران داخلی اعطا شده است، در خصوص نماینده‌ی خارجی چنین رهیافتی اتخاذ نشده است.

۳. شناسایی رسیدگی خارجی در قانون نمونه آنستیرال و لایحه‌ی جدید قانون تجارت ایران

شناسایی رسیدگی خارجی به عنوان مهمترین بخش از یک دادرسی ورشکستگی بین‌المللی است. زیرا همکاری قضایی در رسیدگی به این دعاوی تنها از طریق شناسایی رسیدگی خارجی امکان‌پذیر می‌باشد. (Berends, 1998, 349) مطابق با بند ۱ ماده ۱۵ قانون نمونه، نماینده‌ی خارجی می‌تواند شناسایی رسیدگی خارجی که در آن به عنوان نماینده منصوب شده است را از دادگاه درخواست نماید. بر مبنای ماده ۱۱۶۶ لایحه‌ی جدید تجارت نیز نماینده‌ی خارجی می‌تواند به موجب درخواست از دادگاه عمومی محل اقامت بدهکار و در صورت معلوم نبودن محل اقامت وی در ایران، دادگاه عمومی تهران (ماده ۱۱۵۶)، شناسایی رسیدگی خارجی را تقاضا کند. البته پذیرش این درخواست منوط به شرط رفتار متقابل می‌باشد.^۱ در این رابطه بر اساس ماده ۱۱۶۷ لایحه، شرط همکاری موثر با دادگاه‌های خارجی و شناسایی رسیدگی خارجی مشروط به رفتار متقابل و یا انعقاد موافقت‌نامه میان دولت ایران و سایر دولتها به منظور اجرایی کردن قاعده‌ی مندرج در این ماده است.

۳-۱- مفهوم رسیدگی خارجی

بر مبنای بند ۱ ماده ۲ قانون نمونه، منظور از رسیدگی خارجی یک رسیدگی جمعی قضایی یا اداری در یک کشور خارجی طبق قانون راجع به ورشکستگی آن کشور است. اصطلاح «رسیدگی جمعی» در این ماده بر مبنای اهداف اصلی این قانون یعنی مساعدت برای حصول همکاری است. (UNCITRAL Model Law, 2014, para.69, 39) از جمله این موارد می‌توان به رسیدگی موقت

^۱ اصل رفتار متقابل ایجاب می‌کند تا دولت پذیرنده همان اعتباری را به دعوی و احکام خارجی بدهد که دولتهای خارجی همان اعتبار را به دعوی و احکام صادره از دولت پذیرنده می‌دهند. (Nierop, Stenström, 2002: 20)

اشاره نمود که در آن رسیدگی به اموال و امور ورشکسته با هدف بازسازی یا تصفیه، تحت کنترل یا نظارت یک دادگاه خارجی قرار می‌گیرد. بر مبنای بند ۲ ماده ۱۷ قانون نمونه، رسیدگی خارجی از جهت آثار متفاوت آن به رسیدگی اصلی و غیراصلی تفکیک شده است. مطابق قسمت الف این بند، چنانچه رسیدگی خارجی در کشوری در حال انجام باشد که «مرکز منافع اصلی بدهکار» در آن واقع است، رسیدگی خارجی مذکور اصلی است. منظور از «مرکز منافع اصلی بدهکار» به موجب بند ۳ ماده ۱۶ قانون نمونه، محل کار ثبت شده ورشکسته در مورد شخص حقوقی و اقامتگاه عادی در مورد شخص حقیقی است مگر اینکه خلاف آن ثابت شود. امکان اثبات فرض خلاف مندرج در این ماده، راه را برای اتخاذ رهیافت متقالبانه جستجو برای انتخاب دادگاه مساعد باز می‌کند. (سربازیان، صادقی، ۱۳۹۳، ۱۳۲) علت تعیین «مرکز منافع اصلی بدهکار» در تعریف دعاوی خارجی اصلی آن است که اصولاً این مرکز برای بستانکاران بالقوه بدهکار با سهولت بیشتری قابل شناسایی است. همچنین اصطلاح «منافع» علاوه بر کلیه فعالیت‌های تجاری، صنعتی و حرفه‌ای، تمام فعالیت‌های اقتصادی را نیز در بر می‌گیرد. مطابق قسمت ب از بند ۲ ماده ۱۷ قانون نمونه، در صورتی که ورشکسته در یک کشور خارجی دارای «بنگاه اقتصادی» باشد، آن رسیدگی غیراصلی یا تبعی محسوب می‌شود.^۱ براین اساس معیار تمییز دعوای خارجی اصلی از غیر اصلی، «مرکز منافع اصلی بدهکار» می‌باشد. در کنوانسیون دادرسی ورشکستگی بین‌المللی اروپا، آثار دعاوی اصلی و غیر اصلی به خوبی تبیین شده است. دعوای اصلی اثر وسیعی داشته و تمام دارایی شخص بدهکار در هر کجا از قلمرو کشورهای عضو کنوانسیون را در بر می‌گیرد. در این رابطه صلاحیت برای دعوای اصلی با توجه به محل تمرکز بیشترین قسمت از اموال بدهکار تعیین می‌شود که در بیشتر موارد محل اقامتگاه شخص بدهکار است. (شولمیر، ۱۳۸۲، ۱۲۲-۱۲۳) منظور از این اقامتگاه، مرکز اصلی تجارت بدهکار است که به عنوان مرکز شخصیت حقوقی وی نیز فرض می‌شود. هرچند قانون نمونه تنها به رسیدگی خارجی اصلی و غیر اصلی اشاره کرده است، اما با توجه به اینکه محل تمرکز بیشترین اموال بدهکار به عنوان مرکز اصلی تجارت وی شناخته می‌شود، نوع دیگری از رسیدگی خارجی یعنی رسیدگی در محل استقرار اموال ورشکسته، بدون آنکه مرکز اصلی امور و یا بنگاه اقتصادی وی در آنجا واقع شده باشد، قابل برداشت است. البته به نظر می‌رسد در این حالت دادگاه داخلی الزامی به شناسایی رسیدگی خارجی نخواهد داشت، در حالی که در

^۱ بر اساس بند و ماده ۲ منظور از «بنگاه اقتصادی» در قانون نمونه، هر محل فعالیتی است که ورشکسته در آنجا با نیروی انسانی، کالا و یا خدمات به طور دائم به انجام فعالیت اقتصادی می‌پردازد.

خصوص رسیدگی خارجی اصلی و غیراصلی مکلف به شناسایی است و حق بررسی صحت و سقم تصمیم دادگاه خارجی راجع به آغاز رسیدگی یا اکتساب مدیر تصفیه را ندارد. در این خصوص نظم عمومی تنها استثناء قابل استناد برای عدم شناسایی رسیدگی خارجی است.

ماده ۱۱۵۳ لایحه‌ی جدید تجارت نیز به تبعیت از قانون نمونه، رسیدگی خارجی را به اصلی و غیراصلی تقسیم کرده است. تعاریف مطروحه در این ماده عیناً تکرار مفاد مندرج در قانون نمونه است. منظور از رسیدگی خارجی اصلی، رسیدگی در کشور «مرکز منافع اصلی بدهکار» است و رسیدگی خارجی غیر اصلی نیز رسیدگی خارجی غیر از رسیدگی در کشور «محل وقوع بنگاه تجاری» است.^۱

۳-۲- امکان رسیدگی همزمان داخلی و خارجی نسبت به ورشکسته

منظور از رسیدگی همزمان در قانون نمونه یعنی یک رسیدگی خارجی و یک رسیدگی به موجب قانون داخلی کشور تصویب کننده قانون نمونه نسبت به یک بدهکار به طور همزمان در حال انجام باشد. بر اساس بند ج ماده ۱ قانون نمونه، برای قابلیت اعمال این قانون نسبت به رسیدگی‌های همزمان تفاوتی میان رسیدگی خارجی اصلی یا غیراصلی و مقدم یا موخر از رسیدگی داخلی نمی‌باشد. (Pottow, 2005, 962) البته اصلی بودن رسیدگی خارجی می‌تواند در تصمیم محاکم داخلی موثر واقع شود. زیرا طبق ماده ۲۸ قانون نمونه، پس از شناسایی یک رسیدگی خارجی اصلی، رسیدگی به موجب قوانین راجع به ورشکستگی کشور تصویب کننده این قانون تنها در صورتی می‌تواند شروع شود که بدهکار اموالی در این کشور داشته باشد. بنابراین، علاوه بر شناسایی رسیدگی خارجی اصلی، صلاحیت دادگاه محدود به اموال مستقر در داخل سرزمین بوده و گسترش صلاحیت نسبت به اموال خارجی صرفاً به منظور همکاری و هماهنگی امکان‌پذیر خواهد بود. در واقع برای شروع رسیدگی داخلی به دعوای ورشکستگی، به شرط آنکه بدهکار در آنجا اموالی داشته باشد، همزمان با رسیدگی اصلی محدودیت یا مانعی در قانون نمونه وجود ندارد. (Legislative Guide on Insolvency Law, 2005, para. 225) در این زمینه لایحه‌ی جدید تجارت ایران رویکردی مشابه با قانون نمونه اتخاذ کرده است. بر اساس ماده ۱۱۹۵ لایحه، پس از شناسایی رسیدگی خارجی اصلی در صورت شروع رسیدگی به موجب احکام ورشکستگی بین‌المللی، آثار

^۱ بر اساس بند ۶ ماده ۱۱۵۳ که عیناً برگرفته از تعریف مندرج در بند و ماده ۲ قانون نمونه می‌باشد. منظور از بنگاه تجاری عبارت است از هر محل فعالیتی که بدهکار در آنجا با نیروی انسانی، کالا و یا خدمات به فعالیت اقتصادی غیرموقت می‌پردازد.

رسیدگی داخلی محدود به اموال بدهکار در ایران است. در مورد سایر اموال بدهکار، آثار رسیدگی داخلی محدود به اموالی است که به موجب قانون داخلی باید مطابق قانون ایران اداره شوند. در خصوص رسیدگی خارجی غیر اصلی، قانون نمونه رهیافت خاصی اتخاذ نکرده است. بر مبنای بند ج ماده ۲۹ این قانون، در صدور، تمدید یا اصلاح قرار صادرشده به درخواست نماینده یک رسیدگی خارجی غیر اصلی، دادگاه باید متقاعد شده باشد که آن قرار یا مربوط به اموالی است که به موجب قانون این کشور باید در آن رسیدگی خارجی غیر اصلی اداره شوند یا مرتبط به اطلاعات مورد نیاز در آن رسیدگی است. مفاد این بند عینا در بند ۳ ماده ۱۱۹۶ لایحه‌ی جدید تجارت نیز منعکس شده است.

در بررسی شرایط رسیدگی همزمان، بر اساس بند الف ماده ۲۹ قانون نمونه مقدم یا موخر بودن رسیدگی خارجی تنها در الزام محاکم داخلی به همکاری و هماهنگی مدنظر قرار می‌گیرد. در لایحه‌ی جدید تجارت نیز بر مبنای ماده ۱۱۹۶، مقدم یا موخر بودن رسیدگی خارجی در الزام به همکاری قضایی مدنظر قرار گرفته است. قاعده‌ی مندرج در ماده ۲۹ قانون نمونه و به تبع آن ماده ۱۱۹۶ لایحه حاکی از آن است که شروع رسیدگی داخلی به عدم شناسایی رسیدگی خارجی منجر نخواهد شد. چنین رویکردی با اهداف قانون نمونه برای حمایت از رسیدگی خارجی مطابقت بیشتری دارد. بنابراین بر طبق ماده ۲۹ قانون نمونه، نسبت به یک رسیدگی خارجی، اولویت با رسیدگی داخلی است. اما در ارتباط با چند رسیدگی خارجی بر اساس ماده ۳۰ قانون نمونه، ترجیح با رسیدگی خارجی اصلی نسبت به غیر اصلی است و در بین چند رسیدگی خارجی غیر اصلی، هیچ اولویت و ترجیحی وجود ندارد. در واقع بین دعاوی داخلی و خارجی، اولویت با دعاوی داخلی و تنها نسبت به اموال داخلی است. در میان دعاوی خارجی نیز اولویت با دعاوی اصلی است و در بین دعاوی غیر اصلی خارجی اولویتی وجود ندارد.

۳-۳- ترتیبات حمایتی پیش از شناسایی رسیدگی خارجی

در پرتو رویکرد حمایتی قانون نمونه، مطابق با ماده ۱۹ این قانون، پیش از شناسایی رسیدگی خارجی امکان صدور قرارهای موقتی وجود دارد. در نتیجه از زمان ثبت درخواست شناسایی رسیدگی خارجی تا زمان اتخاذ تصمیم نسبت به پذیرش آن درخواست، دادگاه می‌تواند در صورت درخواست نماینده‌ی خارجی، چنانچه برای حفاظت از اموال ورشکسته و یا منافع بستانکاران ضرورت داشته باشد، قرار موقت صادر کند و اجرای حکم علیه اموال ورشکسته را متوقف نماید. همچنین دادگاه می‌تواند با صدور قرار موقت، اداره یا نقد کردن تمام یا بخشی از اموال ورشکسته که در این کشور قرار دارند را به نماینده‌ی خارجی یا شخص دیگری واگذار کند که از سوی

دادگاه تعیین می‌شود، تا ارزش اموالی که بر حسب ذات یا به دلیل شرایط دیگر فاسدشدنی، مستعد کاهش ارزش، یا به طریق دیگری در معرض خطر هستند، حفظ گردند.

نکته‌ی قابل توجه آن است که صدور قرارها صرفاً در موارد ضروری و تنها هنگام درخواست شناسایی امکان پذیر است. همچنین محدودیت موضوعی وجود نداشته و می‌توان هر قراری را که امکان درخواست آن به موجب قوانین برای شخص و یا نهاد اداره کننده بازسازی یا تصفیه وجود دارد، صادر نمود. این نوع قرارها متفاوت از قراری است که پس از شناسایی یک رسیدگی خارجی صادر می‌شود. زیرا موقتی بوده و با اتخاذ تصمیم راجع به شناسایی خاتمه می‌یابد. همچنین صدور این قرارها صرفاً در دعاوی جمعی ورشکستگی امکان‌پذیر است. (Goode and others, 2007, 14) البته صدور قرار چه قبل از شناسایی دعاوی خارجی و چه بعد از آن در صلاحدید دادگاه بوده و در این رابطه الزامی وجود ندارد.

ماده ۱۱۷۶ لایحه‌ی جدید تجارت نیز به تبعیت از قانون نمونه، امکان صدور قرار حمایتی پیش از شناسایی رسیدگی خارجی را پیش‌بینی کرده است. البته رهیافت لایحه در این زمینه مناسب‌تر به نظر می‌رسد. زیرا صدور قرار حمایتی مشروط به احراز ضرورت نیست. در نتیجه پس از ثبت دادخواست شناسایی تا زمان اتخاذ تصمیم نسبت به آن، دادگاه می‌تواند به درخواست بستانکار یا نماینده‌ی خارجی برای حفاظت از اموال بدهکار یا منافع بستانکاران اقدام به صدور دستور موقت نماید.

۳-۴- آثار شناسایی رسیدگی خارجی

در چارچوب قانون نمونه تنها شناسایی رسیدگی خارجی اصلی می‌تواند منشا اثر در شروع رسیدگی داخلی باشد. در این رابطه اثر رسیدگی داخلی نیز محدود به اموال داخلی خواهد بود. مشروط نمودن صلاحیت دادگاه به وجود اموال داخلی به گسترش قلمرو صلاحیت اصلی کمک می‌نماید. (Bernstein, Graulich, 2013, 2) چنین رهیافتی مبتنی بر رویکرد «جهان شمولی مطلق» است؛ به این معنی که دعاوی ورشکستگی بین المللی باید به موجب یک قانون و تحت نظارت یک دادگاه با صلاحیتی جهانی رسیدگی شود. البته تمامی اموال بدهکار در هر کجا که واقع شده باشد مشمول رسیدگی قرار می‌گیرند. از این رو دادگاه کشورهای که اموال بدهکار در قلمرو آنها واقع شده است با در اختیار قرار دادن آن اموال، دادگاه رسیدگی کننده را به اعمال صلاحیت قادر خواهند کرد. (کاویانی، جاوید، ۱۳۹۳، ۱۲۵)

«فرض ورشکستگی»^۱ به عنوان یکی از مهمترین آثار شناسایی رسیدگی خارجی اصلی است، مگر این که خلاف آن ثابت شود. البته این فرض در نظامهای حقوقی که توقف بدهکار به عنوان پیش شرط لازم برای آغاز دعاوی ورشکستگی نیست، قابل اعمال نمی باشد. از این رو در نظام حقوقی ایران که شروع رسیدگی به دعاوی ورشکستگی مشروط به اثبات توقف بدهکار است، این فرض قابل اعمال بوده و دادگاه‌های ایران پس از شناسایی دعاوی خارجی اصلی می‌توانند با استناد به «فرض ورشکستگی» رسیدگی داخلی را شروع نمایند. (قربانی لاجوانی، ۱۳۸۷، ۷۹)

امکان صدور قرارهای حمایتی در رسیدگی خارجی اصلی از دیگر آثار شناسایی این نوع رسیدگی است. البته این قرارها باید متناسب با فرآیند رسیدگی داخلی باشد؛ زیرا هرچند آغاز رسیدگی داخلی، شناسایی رسیدگی خارجی را متوقف یا محدود نمی‌کند، اما پس از آغاز رسیدگی داخلی، چنانچه قبلاً قراری صادر شده باشد آن قرار قابل اصلاح یا لغو خواهد بود. طبق ماده ۳۰ قانون نمونه، پس از شناسایی رسیدگی خارجی، صدور قرارهای حمایتی باید متناسب با رسیدگی خارجی اصلی باشد. در لایحه‌ی جدید تجارت ایران همانند قانون نمونه، تنها شناسایی رسیدگی خارجی اصلی منشا اثر می‌باشد. مهمترین اثر این شناسایی، بر مبنای ماده ۱۱۹۸، فرض ورشکستگی بدهکار است؛ مگر این که خلاف آن ثابت شود. از این رو در صورت شناسایی رسیدگی خارجی اصلی، نماینده‌ی خارجی می‌تواند با رعایت قوانین ایران در هر رسیدگی که شخص بدهکار طرف آن است وارد شود. هرچند آثار شناسایی رسیدگی خارجی در لایحه تنها به رسیدگی اصلی محدود شده است، اما در صدور قرار حمایتی تفاوتی میان رسیدگی خارجی اصلی و غیر اصلی نیست. چنانچه در زمان ثبت دادخواست شناسایی رسیدگی خارجی اعم از اصلی و غیر اصلی، رسیدگی در ایران در حال انجام باشد، هر قرار صادر شده به موجب این قانون باید متناسب با رسیدگی در ایران باشد. پس از شناسایی رسیدگی خارجی اصلی نیز کلیه قرارهای صادر شده به درخواست نماینده رسیدگی خارجی غیر اصلی باید متناسب با رسیدگی خارجی اصلی باشد. همچنین در صدور، تمدید یا اصلاح این نوع قرارها، دادگاه باید احراز کند که این قرار مربوط به اموالی است که به موجب قانون ایران باید در رسیدگی خارجی غیر اصلی اداره شود یا در رابطه با اطلاعات مورد نیاز در آن رسیدگی است.

---

^۱ بر مبنای ماده ۱۱۹۸ لایحه جدید قانون تجارت، شناسایی رسیدگی خارجی اصلی در موارد رسیدگی داخلی، دلیلی بر بر آن است که بدهکار ورشکسته می‌باشد، مگر اینکه خلاف آن ثابت شود. بنابراین در اینگونه موارد بدهکار، ورشکسته فرض می‌گردد، مگر در صورت اثبات خلاف آن.

۴- همکاری قضایی

«حصول همکاری» به عنوان یکی از اهداف اصلی قانون نمونه یک رهیافت شکلی است که به همکاری قضایی تعبیر می‌شود. از این رو در رابطه با دعوی اقامه شده در دادگاه های کشورهای مختلف علاوه بر دادگاه، کلیه بدهکاران، بستانکاران و حتی مدیران تصفیه نیز باید با یکدیگر همکاری کنند. همچنین می‌بایست هرگونه اقدام مناسبی که به منظور هماهنگی اداره دعوی ورشکستگی و برای تامین منافع اموال بدهکاران ضروری است، اتخاذ گردد. هدف از همکاری میان دادگاهها و سایر مراجع صالح اجرایی و قضایی یک کشور با کشورهای خارجی دخیل در دعوی ورشکستگی فرامرزی، مدیریت مناسب دعوی ورشکستگی بین‌المللی و شناسایی دعوی و احکام خارجی در این حوزه است. (Wessels, Fletcher, 2010, 53) ماده ۲۵ قانون نمونه، دادگاه داخلی را مکلف کرده است تا به طور مستقیم و یا از طریق مدیر تصفیه داخلی حداکثر همکاری ممکن را با دادگاه و نماینده خارجی به عمل آورد. همچنین به دادگاه داخلی اجازه می‌دهد تا به طور مستقیم با دادگاه و نماینده خارجی ارتباط برقرار کرده و از آنها درخواست کمک و یا اطلاعات نماید. ماده ۲۶ نیز همین شرایط را برای مدیر تصفیه داخلی البته با نظارت دادگاه پیش بینی کرده است. تاکید بر «همکاری مستقیم» به منظور تسریع در فرآیند همکاری میان دادگاهها و اجتناب از روشهای سنتی و وقت گیر از جمله نیابت قضایی است.^۱ علاوه بر تبیین ضرورت همکاری در قانون نمونه، در مواد مختلف این قانون از جمله بندهای الف و ب ماده ۱ به امکان «درخواست کمک»^{*} اشاره شده است.^۲ از این رو در صورتی که دادگاه یا نماینده یک کشور بر مبنای قانون نمونه از دادگاه یا نماینده حقوقی کشور دیگر درخواست کمک نماید، امکان بهره‌مندی از کلیه مساعدت‌های پیش‌بینی شده در قانون برای وی وجود خواهد داشت. همچنین بر اساس ماده ۷ قانون نمونه، هیچ ماده‌ای در قانون حاضر، اختیار دادگاه یا سایر نهادهای ذیربط را در فراهم آوردن کمک بیشتر برای نماینده خارجی به موجب دیگر قوانین این کشور محدود نمی‌کند.

در خصوص نحوه عملی شدن همکاری قضایی، ترتیبات خاصی در قانون نمونه پیش بینی نشده است. بر مبنای ماده ۲۷ این قانون، همکاری مدنظر می‌تواند به هر طریق مناسبی به اجرا درآید. بنابراین اشکال این همکاری می‌تواند از طرق مختلف از جمله صدور قرار تامین، انتصاب

^۱ For More Information See: Bryan Stark, Chapter 15 and the Advancement of International Cooperation in Cross-Border Bankruptcy Proceedings, 6 Richmond Journal of Global Law and Business, 2006, p.220.

* assistant

^۲ در بندهای «الف» و «ب» پاراگراف اول در ماده ۱۹، بندهای «الف» و «و» پاراگراف اول در ماده ۲۱ و پاراگراف دوم از همین ماده و بندهای «الف» و «د» از ماده ۲۷ به درخواست کمک اشاره شده است.

یک شخص یا نهاد برای اقدام طبق دستور دادگاه، تبادل اطلاعات به هر وسیله‌ای که دادگاه مناسب بداند، اداره و نظارت بر اموال و امور بدهکار و هماهنگ کردن رسیدگی‌های همزمان مربوط به یک بدهکار انجام پذیرد. (Lopucki, 1999, 709) این مصادیق حصری نبوده و دولتهای تصویب کننده این قانون می‌توانند اشکال یا نمونه‌های دیگری را فهرست نمایند. ماده ۱۱۹۲ لایحه جدید تجارت ایران با اتخاذ رویکردی مشابه با قانون نمونه، دادگاه داخلی را مکلف کرده است تا در مورد مسایل مرتبط با دعاوی ورشکستگی بین‌المللی به طور مستقیم و از هر طریق مناسبی با دادگاه‌های خارجی یا نمایندگان آنان همکاری کند. تمامی طرق پیش‌بینی شده در لایحه به استثنای تحقیق از مطلعان، گواهان و معاینه محلی، همان روشهای مندرج در قانون نمونه می‌باشد. این روشها حصری نبوده و دادگاه‌های ایران می‌توانند از هر شیوه‌ی دیگری برای تحقق همکاری قضایی استفاده نمایند.

نتیجه‌گیری

قانون نمونه آنسیترال در خصوص ورشکستگی فرامرزی در برگیرنده‌ی قواعدی است که ضمن کاهش تشریفات شکلی، به تسریع و تسهیل رسیدگی به دعاوی ورشکستگی بین‌المللی منجر می‌گردد. توجه به منافع کلیه اشخاص اعم از بدهکار و بستانکار، امکان دسترسی بستانکار و نماینده‌ی خارجی به دادگاه‌های سایر کشورها، شناسایی دعاوی و احکام خارجی، صدور قرارهای حمایتی پیش و پس از شناسایی رسیدگی خارجی و حصول همکاری قضایی در دعاوی ورشکستگی بین‌المللی، از جمله دست آوردهای مثبتی است که می‌تواند پاسخگوی نیازهای روز تجارت جهانی باشد. لایحه‌ی جدید قانون تجارت ایران با اختصاص بخشی به ورشکستگی بین‌المللی، در تنظیم این مقررات از قواعد قانون نمونه پیروی کرده است. علی‌رغم تشابه بسیاری از این قواعد با قانون نمونه، رهیافت‌های خاصی نیز در لایحه مشاهده می‌شود. در این رابطه قلمرو اعمال قواعد ورشکستگی بین‌المللی در لایحه، مشروط به اقدام متقابل از سوی سایر دولتها بوده و این رویکرد در شناسایی رسیدگی خارجی نیز اعمال می‌گردد. با وجود تحدید آثار شناسایی رسیدگی خارجی به رسیدگی اصلی، هرگاه برای حفاظت از اموال بدهکار یا منافع بستانکاران ضرورت داشته باشد، دادگاه می‌تواند پس از شناسایی رسیدگی خارجی اعم از اصلی و غیر اصلی، به درخواست نماینده‌ی خارجی قرار حمایتی لازم را صادر نماید. همچنین برخلاف رهیافت قانون نمونه، صدور قرارهای حمایتی پیش از شناسایی رسیدگی خارجی مشروط به احراز ضرورت نیست. هرچند قانون نمونه در خصوص صلاحیت دادگاه و قانون حاکم ساکت است، اما با توجه به قابلیت اعمال قانون آیین دادرسی مدنی ایران در رسیدگی به این نوع دعاوی در چارچوب ماده

۱۱۵۵ لایحه، دادگاه‌های ایران نسبت به کلیه اموال بدهکار حتی در خارج از قلمرو ایران (از طریق همکاری قضایی میان دادگاه خارجی و دادگاه ایران)، صلاحیت رسیدگی دارند. همچنین قانون ایران به عنوان قانون حاکم، نسبت به کلیه ابعاد ورشکستگی اعمال خواهد شد.

فهرست منابع

۱. (باقری، محمود، توسلی، محمد سجاد): «بررسی مسائل حقوقی ورشکستگی بانکهای چندملیتی»، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۳۰، شماره ۴۹، ۱۳۹۲.
۲. (سربازیان، مجید، صادقی، عبدالرزاق): «تحلیل سیاست تقنینی آنسیترال، اتحادیه اروپا و حقوق ایران در زمینه شناسایی و اجرای حکم ورشکستگی خارجی»، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۳۱، شماره ۵۱، ۱۳۹۳.
۳. (شولمیر، ابهارد): «کنوانسیون جدید اروپا در خصوص ورشکستگی بین‌المللی»، مترجم السان، مصطفی، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۶۷، شماره ۴۴، ۱۳۸۲.
۴. (قربانی لاجوانی، مجید): «ورشکستگی فرامرزی: مقدمه‌ای بر قانون نمونه آنسیترال در مورد ورشکستگی فرامرزی»، فصلنامه پژوهشهای تجارت جهانی، شماره ۱۲ و ۱۳، ۱۳۸۷.
۵. (کاویانی، کوروش، جاوید، فرزانه): «مقایسه اثر توقف بر معاملات ورشکسته در حقوق ایران با راهنمای حقوق ورشکستگی آنسیترال»، دو فصلنامه دانش و پژوهش حقوقی، شماره ۲، ۱۳۹۳.
۶. (مرادی، فهمیه): «ترجمه قانون نمونه کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد راجع به ورشکستگی فرامرزی»، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۲۷، شماره ۴۲، ۱۳۸۹.
7. (Berends, A.J): «the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency: A Comprehensive Overview», *Tulane Journal of International and Comparative Law*, Vol.6, 1998.
8. (Bernstein, Donald S, Timothy, Graulich, Damon, Meyer and Robert, Stewart): «**Recognition and Comity in Cross-Border Insolvency Proceedings**», *the International Insolvency Review*, London, Law Business Research Ltd, 2013.
9. (Chan Ho, L.): «Applying Foreign Law under the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency», Published Version in 24:11 Butterworths *Journal of International Banking and Financial Law*, V.11, 2009.
10. European Convention on Certain International Aspects of Bankruptcy, European Treaty Series, No. 136, council of Europe, Istanbul, 5.VI, 1990.
11. (Fletcher, Ian F., Anderson, Hamish), «**The insolvency issues in Cross-border security and insolvency**» in Michael Bridge and Robert Stevens (eds.), *Insolvency Law and Practice*, New York, Oxford University Press, 2001.
12. General Assembly resolution 52/158 on Model Law on Cross-Border Insolvency of the United Nations Commission on International Trade Law , Rep. A/52/649, 15 December 1997.

13. Goode, R. Herbert, K. Ewan, MK. Jeffrey, W, *Transnational commercial law, Text Cases and Materials*, oxford, Oxford University Press, 2007.
14. Guide to Enactment of the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, 2004.
15. (Howell, Jonathan L): «International Insolvency Law», *International Lawyer* ,vol. 42, Issue 1, 2008.
16. 16-Legislative Guide on Insolvency Law, New York, (2005)
17. Availableat:http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004_Guide.html.
18. (Lopucki, Lynn M): «Cooperation in International Bankruptcy”: A Post- Universalist Approach», *Cornell Law Review*, Vol. 84, Issue 3, 1999.
19. Nierop, Erwin and Stenström, Mikael, “Cross-Border Aspects of Insolvency Proceedings for credit Institution – A Legal Perspective”, International Seminar on Legal and Regulatory Aspects Financial Stability, Basel, Switzerland, 21-23 January, 2002.
20. (Pottow. A. John, E.) : «Procedural incrementalism a model for international bankruptcy», *Virginia journal of international law*, vol. 2, No 5.1, 2005.
21. Re Metcalfe & Mansfield Alt. Inv., 421 B.R. 685, 697 (Bankr. S.D.N.Y.2010) .
22. (Sandeep Gopalan, Michael Guihot) : «Recognition and Enforcement in Cross-Border Insolvency Law: A Proposal for Judicial Gap-Filling», *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol.48, Issue 4, No. 1, 2015.
23. (Stark, Bryan) : «Chapter 15 and the Advancement of International Cooperation in Cross-Border Bankruptcy Proceedings», *6 Richmond Journal of Global Law and Business*, Vol. 6 Issue 2, 2006.
24. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment and Interpretation, United Nations Commission on International Trade Law, New York, 2014.
25. Wessels Bob, Fletcher Ian, **the ALI/III Principles of Cooperation in Transnational Cases (Global Principles for Cooperation in International Insolvency Cases)**, ROME, International Insolvency Institute, 2010.